

The intelligence presents the key reasons stimulating the target audience to make a specific purchase: a reason for health, pain relief, desire to improve health, disease prevention, improving appearance, guidelines for the quality of medication, rate of response, and others.

The main focus is the analysis of methods of influence on the addressee in the medical advertising discourse. These are methods of comparison, «appeal to figures of authority» method, application of a recommendation system, statistics provision, demonstrating concern for consumer health, creating a positive pragmatic background, unrevealed criticism of other medications, the opposition of «outdated» and «modern» in pharmacology, «scenario: problem-solution» method.

The author notes that the peculiarities of medical advertising discourse require copywriters to find new ways to present information about medications.

The article emphasizes that a characteristic feature and a mandatory component of medical advertising discourse is to warn of the risks of self-medication, the need for specialized medical consultation, and reading the instructions.

The novelty of the scientific intelligence results lays in the study of the medical advertising discourse features, in particular the analysis of methods of linguistic manipulation with the conscious and the subconscious of the recipient in medical advertising texts.

Key words: *medical advertising discourse, reason, function, methods of influence.*

УДК 811.111+811.161.2]’255.4

М. О. Шарапова

О. А. Шуменко

КУЛЬТУРНІ РЕАЛІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

У статті аналізуються культурні реалії в англomовному художньому дискурсі та особливості їхнього перекладу. Було уточнено поняття «реалія», описано типологію реалій та розглянуто класифікацію реалій. Було розглянуто труднощі перекладу реалій та описано прийоми перекладу реалій. Крім того, було виявлено особливості перекладу культурно-специфічних одиниць з англійської на українську мову. Було з’ясовано, що для перекладу реалій в англomовному художньому дискурсі використовується: контекстуальний аналог, гіперонімічна заміна, калькування, транслітерація та опущення.

Ключові слова: *культурні реалії, культурно-специфічні одиниці, міжкультурна комунікація, мовна спільнота, англomовний художній дискурс, прийоми перекладу.*

DOI 10.34079/2226-3055-2020-13-23-230-236

Постановка проблеми. Культура кожного народу має свої особливості. Разом із загальнолюдськими цінностями та поняттями існують такі, які властиві тільки даній культурі. Дане явище викликає особливий інтерес з позиції перекладу, адже перекладачі виступають посередниками у міжкультурній комунікації. Особливий інтерес представляє вивчення культурно-маркованих одиниць в англomовному художньому дискурсі, для яких характерним є наявність національно-культурних особливостей.

Одним із проявів культурної маркованості виступають реалії, які становлять значні труднощі для перекладачів. Отже, актуальність даної статті полягає в розгляді здійснення трансляції культур за допомогою перекладу культурно-специфічних одиниць.

Метою даної статті є виявлення особливостей перекладу культурно-специфічних одиниць з англійської мови на українську мову. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**: уточнити поняття «реалія», розглянути класифікації реалій, описати труднощі перекладу реалій, проаналізувати особливості перекладу реалій на матеріалі англомовного художнього дискурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічною базою даного дослідження послужили роботи С. Влахова і С. Флоріна, які розробили концепцію неперекладності (Влахов, Флорин, 1980); Н. К. Гарбовського (Гарбовский, 2004) та В. Н. Комісарова (Комиссаров, 1990), які розробили типології прийомів перекладу культурно-специфічних слів.

Виклад основного матеріалу. Характерні риси національної культури й культурного досвіду закріплені в мові за допомогою культурно-маркованих одиниць, які називаються реаліями (Білецька, 2014, с. 21). Реалія стала розглядатися як одиниця, що відбиває характерні риси національної культури лише з 50-х років ХХ ст. (Золотарев, 2012, с. 256).

Різні вчені по-різному визначають поняття *реалія*. Зокрема, Е. М. Верещагін і В. Г. Костомаров у роботі «Мова і культура» під реаліями мають на увазі лексичні одиниці, план змісту яких можна порівняти з лексичними поняттями іншої мови та говорять про неперекладність реалій (Верещагін, Костомаров, 2005, с. 42). А. Д. Швейцер називає реаліями ті одиниці національної мови, властиві певній лінгвокультурі, які служать денотатами для унікальних референтів, і відсутні в лінгвокультурній спільності мови перекладу (Швейцер, 1988, с. 151). У свою чергу А. В. Федоров використовує поняття *реалія* для позначення предметів, речей, наявних матеріально або тих, які існували; елементів культури та побуту, специфічних особливостей даного народу, країни (Федоров, 2002, с. 78).

У зв'язку з підвищеним інтересом до проблем перекладу реалій на початку ХХІ ст. представляється можливим уточнити сутність реалії, внаслідок чого складається теорія реалії, згідно з якою поняття *реалія* служить для позначення таких понять:

- 1) унікальний предмет або явище, типовий для етнічної чи мовної спільноти, не характерний для інших мовних спільнот (тобто денотат);
- 2) культурний еквівалент цього денотата (тобто концепт);
- 3) засіб номінації відповідного концепту в мові (тобто лексема або фразеологічне сполучення) (Гудий, 2012, с. 180).

У зв'язку з цим була розроблена типологія реалій, в рамках якої виділяються:

1) R-реалії, що пов'язують вже присутні в мові слова і значення з новими денотатами, тим самим збільшуючи номінативні здатності і денотативний простір мови перекладу;

2) C-реалії, які збагачують концептосферу мови перекладу шляхом формування нових для неї понять;

3) L-реалії, що збільшують кількість лексем у мові перекладу. До числа L-реалій відносять антропоніми та топоніми (Buden, Nowotny, Simon, Bery, and Cronin, 2009, с. 197).

Кількість реалій в будь-якій мові досить велика. Однак, єдиної загальноприйнятої класифікації реалій ще не розроблено. У даній статті за основу ми взяли детальну

класифікацію реалій, яку запропонували С. Влахов і С. Флорін (Влахов, Флорин, 1980). Вчені пропонують наступну систему класифікації реалій:

I. Предметний поділ реалій

1. Географічні реалії, пов'язані головним чином з фізичною географією, її розділами та суміжними галузями.

2. Етнографічні реалії, представлені словами, що позначають поняття, що належать етнографії. Усередині цієї групи С. Влахов і С. Флорін пропонують виділяти слова, що описують: побут; працю; мистецтво і культуру; етнічні об'єкти; заходи й гроші (Влахов, Флорин, 1980).

3. Суспільно-політичні реалії, що описують: адміністративно-територіальний устрій; органи та носіїв влади; суспільно-політичне життя; військові реалії.

II. Місцевий поділ реалій, що здійснюється за такими критеріями: 1) національна приналежність референта слова-реалії (реалія може бути присутня в одній з мов, що використовуються в процесі перекладу, або ж бути «чужою» для кожної з них); 2) мов, що беруть участь в процесі перекладу.

III. Тимчасовий поділ реалій на: сучасні та історичні.

IV. Перекладацький розподіл реалій, здійснюваний на підставі того як перекладач здійснює переклад реалії (Влахов, Флорин, 1980).

Проблема перекладу реалій є одним зі складних питань перекладознавства, що викликає безліч розбіжностей і труднощів. Однією з причин цих труднощів є той факт, що реалії часто відносять до безеквівалентної лексики (Гудий, 2012, с. 180). Будучи «чужорідними» для мови перекладу, реалії можуть викликати труднощі у перекладача у зв'язку з їх формою, особливостями, можливостями словотворення, а також механізмом запозичення і функціонуванням як запозиченого слова (Влахов, Флорин, 1980).

Переклад реалій є комплексом перекладацьких прийомів, що забезпечує лінгвокультурну акомодацию реалії, отже, являє собою комплексний розумовий процес осмислення культурного еквівалента одиниці вихідної мови в мові перекладу, культурного еквівалента даного концепту; передачі змісту і національного забарвлення реалії з використанням засобів вираження мови перекладу (Волошина, 2001).

Вчені виділяють дві стратегії передачі культурно-специфічних одиниць: стратегію мінімальної зміни одиниці вихідного тексту (*minimal change*) і стратегію «втручання», що тягне за собою зміну форми / змісту або національно-історичного колориту вихідної реалії (*intervention*) (Buden, Nowotny, Simon, Bery, and Cronin, 2009).

У даний час погляди вчених щодо прийомів перекладу реалій значною мірою різняться. Н. К. Гарбовський стверджує, що переклад реалій можна здійснювати за допомогою:

1) перекладацької перифрази, яка передбачає використання в перекладі дефініції того слова, яке позначало реалію в тексті оригіналу;

2) адаптованої транспозиції (параболи), тобто шляхом пошуку еквівалента реалії в мові перекладу;

3) опущення реалії, яке неминуче тягне за собою зменшення когнітивної цінності тексту перекладу щодо тексту оригіналу, але, на думку Н. К. Гарбовського, це не перешкоджає досягненню головної функції тексту (Гарбовський, 2004, с. 486). Опущення реалії передбачає її повну відсутність у тексті перекладу.

У свою чергу, В. Н. Комісаров виділяє п'ять основних способів перекладу реалій:

1) використання відповідності-запозичення, отриманого в результаті транскрибування або транслітерації реалії вихідного тексту. При здійсненні

перекладу реалії даним способом форма реалії або її вимова зберігаються і в мові перекладу;

2) відповідності-кальки, при яких морфеми одного слова або слова, що входить до складу словосполучення піддаються дослівному перекладу;

3) використання відповідностей-аналогів, тобто тих слів, які максимально близько передають значення реалії вихідної мови, але при цьому не є національно-забарвленими. Як правило, такі відповідності можуть використовуватися тільки в певному контексті;

4) використання відповідностей-лексичних замінь, отриманих за допомогою використання перекладацьких трансформацій;

5) використання прийому опису, який дозволяє найбільш точно і детально експлікувати сенс реалії. Однак, даний спосіб використовується лише в тих випадках, коли застосування всіх інших виявляється неможливим (Комиссаров, 1990, с. 150).

Представимо приклади перекладу культурних реалій на матеріалі твору Марка Геддона «The Curious Incident of the Dog in the Night-time» (Haddon, 2003) та його українськомовного перекладу (Геддон, 2016).

Словосполучення англ. *take-away chips*, вжите в оригіналі зі значенням укр. *картопля-фрі*, яка вживається поза закладом. Для перекладу був використаний контекстуальний аналог, а саме слово укр. *чипси*, яке більш зрозуміле для українського читача. Реалія англ. *Ready Brek* позначає відому у Великобританії торгову марку вівсяної каші, що не потребує варіння. У перекладі був використаний гіперонім укр. *готовий сніданок*.

Наступна реалія англ. *shreddies*, тришарові подушечки з цільнозернової пшениці, традиційно мають вершковий смак, передається в тексті перекладу як укр. *шоколадні подушечки*, що є заміною своїм аналогом.

Англ. *Coco Pops*, шоколадний хрусткий сніданок, виготовлений з цільнозернового білого рису у тексті перекладу замінюється контекстуальним аналогом укр. *кукурудзяні пластівці*, що не передає семантику вихідної реалії. Реалія англ. *scotch*, референтом якої є віскі, вироблений в Шотландії, передається за допомогою гіперонімічної заміни словом укр. *віскі*. Англ. *Orange squash*, концентрований апельсиновий сік, розведений водою, автор перекладу передає за допомогою гіперонімічної заміни за допомогою слова укр. *сік*.

Відоме печиво, яке складається з бісквіта і шару мармеладу, спочатку вироблене під торговою маркою англ. *Jaffa cakes*, а в подальшому закріпило за собою цю назву, ставши реалією. Перекладач передає його гіперонімічною заміною укр. *бісквітне печиво*. Реалія англ. *Berghaus*, референтом якої є компанія з виробництва верхнього одягу у Великобританії, у тексті перекладу передана як укр. *Бергхаус* за допомогою транслітерації.

Реалія англ. *lumberjack shirt*, що позначає сорочку з фланелі в клітинку, яка раніше була предметом одягу для лісорубів Північної Америки, перекладена як укр. *картата сорочка*, що можна розцінювати як заміну своїм аналогом, з огляду на те, що втрачається національний та історичний колорит реалії вихідного тексту. Реалія англ. *Homer Simpson pattern tie*, краватка із зображеннями героя популярного мультфільму, у тексті перекладу передана як укр. *краватка-метелик*, що, є опущенням та невмотивованою заміною аналога.

Реалія англ. *patio*, перекладена як укр. *сторона будинку*, позначає вимощену територію, що примикає до будинку, використовується для відпочинку у гарну погоду. Автор робить заміну реалії, однак, смисловий зміст реалії докорінно змінюється. Реалія англ. *Stanley knife*, що позначає канцелярський ніж, зовсім опускається автором

перекладу. Реалія англ. *Front door*, референтом якої є головний (парадний) вхід в будинок автор перекладу перекладає шляхом калькування, отримуючи в результаті укр. *передні двері*.

Реалія англ. *Back garden*, сад (город), розташований позаду будинку або з протилежного боку так званого англ. *front garden*, перекладається як укр. *сад, який знаходиться позаду будинку*, тобто за допомогою опису. Реалія англ. *airing cupboard*, що позначає сушильну шафу, куди кладеться випраний одяг, постільна білизна для сушіння теплим повітрям, перекладається за допомогою калькування, в результаті чого виходить укр. *сушильна шафа*.

Реалія англ. *Mag-Lite torch*, ручний ліхтарик відомого бренду, перекладач передає як укр. *ліхтарик*, що є гіперонімічною заміною. Реалія англ. *Blu-Tack*, маса для закріплення легких об'єктів на різних поверхнях, призначена для багаторазового використання, схожа на пластилін, в перекладі виглядає як укр. *кнопки*, що є контекстуальним аналогом даної реалії.

Тож, у досліджених варіантах перекладу культурних реалій перекладачем використовувалися: контекстуальний аналог, гіперонімічна заміна, калькування, транслітерація та опущення. Найбільш частотними виявилися випадки перекладу за допомогою контекстуального аналога та гіперонімічної заміни.

Висновок. Переклад, як одне з основних джерел знань про культуру носіїв інших мов, відіграє значну роль у створенні образу носіїв тієї чи іншої культури. Перекладач, відповідаючи за вибір стратегії перекладу, багато в чому визначає ступінь відбиття культурних відмінностей у перекладі. Культурний зміст тексту оригіналу, як правило, визначається наявністю в ньому реалій, характерних для носіїв культури вихідної мови. Незважаючи на велику увагу вчених, культурні реалії як і раніше залишаються недостатньо вивченим явищем.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні культурно-специфічних одиниць і їх функціонування в різних стилях і типах текстів.

Бібліографічний список

- Білецька, О. О., 2014. Мовні реалії як вербальне вираження специфічних рис національних культур. *Питання культурології*, 30, с. 20–27.
- Верещагин, Е. М. и Костомаров, В. Г., 2005. *Язык и культура. Три лингвострановедческие концепции: лексического фона, речеповеденческих тактик и сапиентем*. Москва : Индрик.
- Влахов, С. и Флорин, С., 1980. *Непереводимое в переводе*. Москва : Международные отношения.
- Волошина, А. В., 2001. *Безеквівалентна і фонові лексика у східнослов'янських мовах*. Кандидат наук. Дисертація. Кіровоградський державний університет ім. В. Винниченка.
- Гарбовский, Н. К., 2004. *Теория перевода*. Москва : Издательство Московского университета.
- Геддон, М., 2016. *Загадковий нічний інцидент з собакою*. Переклад з англійської А. Рогози. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля».
- Гудий, К. А., 2012. Типология приемов передачи культурно-специфических слов. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия : Лингвистика и межкультурная коммуникация*, 2, с. 180–184.
- Золотарев, С. В., 2012. Понятие и классификация реалий. В : Томский государственный университет, 2012. *Философия и наука в культурах Запада и Востока*: материалы

- международной молодежной конференции, Томск, 28–29 сентября 2012. Томск : Издательство Томского университета, с. 255–259.
- Комиссаров, В. Н., 1990. *Теория перевода (лингвистические аспекты)*. Москва : Высшая школа.
- Федоров, А. В., 2002. *Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы)*. 5 изд. Санкт-Петербург : Филологический факультет СПбГУ ; Москва : Издательский Дом «Филология Три».
- Швейцер, А. Д., 1988. *Теория перевода : статус, проблемы, аспекты*. Москва : Наука.
- Buden, B., Nowotny, S., Simon, S., Bery, A. and Cronin, M., 2009. Cultural translation : An introduction to the problem, and responses. *Translation Studies*, 2 (2), pp. 196–219. DOI : 10.1080/14781700902937730
- Haddon, M., 2003. *The Curious Incident of the Dog in the Night-time*. New York : Doubleday.

References

- Biletska, O. O., 2014. Movni realii yak verbalne vyrazhennia spetsyfichnykh rys natsionalnykh kultur [Linguistic realities as a verbal expression of specific features of national cultures]. *Questions of culturology*, 30, pp. 20–27. (in Ukrainian).
- Buden, B., Nowotny, S., Simon, S., Bery, A. and Cronin, M., 2009. Cultural translation: An introduction to the problem, and responses. *Translation Studies*, 2 (2), pp. 196–219. DOI : 10.1080/14781700902937730
- Fedorov, A. V., 2002. *Osnovy obshchey teorii perevoda (lingvisticheskie problemy [Foundations of the general theory of translation (linguistic problems)]*. 5nd ed. Sankt-Peterburg : Filologicheskiiy fakultet SPbGU ; Moskva : Izdatelskiy Dom «Filologiya Tri». (in Russian).
- Garbovskiy, N. K., 2004. *Teoriya perevoda [The theory of translation]*. Moskva : Izdatelstvo Moskovskogo universiteta. (in Russian).
- Gudij, K. A., 2012. Tipologiya priemov peredachi kulturno-spetsificheskikh slov [Typology of techniques of culturally specific words translation]. *Proceedings of Voronezh State University. Series : Linguistics and intercultural communication*, 2, pp. 180–184. (in Russian).
- Haddon, M., 2003. *The Curious Incident of the Dog in the Night-time*. New York : Doubleday.
- Heddon, M., 2016. *Zahadkovyi nichnyi intsydent z sobakoiu [The Curious Incident of the Dog in the Night-time]*. Translated from English by A. Rohosa. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia». (in Ukrainian).
- Komissarov, V. N., 1990. *Teoriya perevoda (lingvisticheskie aspekty) [Translation theory (linguistic aspects)]*. Moskva : Vysshaya shkola. (in Russian).
- Shveytser, A. D., 1988. *Teoriya perevoda: status, problemy, aspekty [Translation theory: status, problems, aspects]*. Moskva : Nauka. (in Russian).
- Vereshchagin, Ye. M. and Kostomarov, V. G., 2005. *Yazyk i kultura. Tri lingvostranovedcheskie kontseptsii: leksicheskogo fona, rechepovedencheskikh taktik i sapientem [Language and culture. Three linguistic and cultural concepts: lexical background, speech-behavioral tactics and sapientem]*. Moskva : Indrik. (in Russian).
- Vlakhov, S. and Florin, S., 1980. *Neperevodimoe v perevode [Untranslatable in translation]*. Moskva : Mezhdunarodnye otnosheniya. (in Russian).
- Voloshyna, A. V., 2001. *Bezekvivalentna i fonova leksyka u skhidnoslovianskykh movakh [Non-equivalent and Background Lexis in East-Slavonic Languages]*. PhD.

Dissertation. Kirovograd state pedagogical university named by Volodymyr Vynnychenko. (in Ukrainian).

Zolotarev, S. V., 2012. Ponyatie i klassifikatsiya realiy [Realia notion and classification]. In : Tomsk State University, 2012. *Filosofiya i nauka v kulturakh Zapada i Vostoka [Philosophy and Science in the Cultures of the West and East]* : materials of the international youth conference, Tomsk, September 28–29, 2012. Tomsk : Izdatelstvo Tomskogo universiteta, pp. 255–259. (in Russian).

Стаття надійшла до редакції 30.10.2020.

M. Sharapova

O. Shumenko

CULTURAL REALIAS IN ENGLISH LANGUAGE ARTISTIC DISCOURSE AND PECULIARITIES OF THEIR TRANSLATION

The article analyzes cultural realias in English language artistic discourse and peculiarities of their translation. Some of the manifestations of cultural labelling are realias that make up significant difficulties for translators. The concept of realia is clarified. Cultural-specific units include both realias and other designations of cultural-specific features, traditions and customs. Realia is considered as a unique object or phenomenon characteristic of one ethnic or linguistic community; a cultural equivalent of this object or phenomenon; a means of nominating the corresponding cultural equivalent in a language.

Different scientists present many classifications of realias based on different principles. The most complete classification of realities was developed by S. Vlahov and S. Florin, who propose to classify realities using their subject, local, temporary and translation divisions.

The difficulties of translating realias are considered and relevant translation techniques are described. Strategies for the transfer of culturally specific units are distinguished. The problem of translating realias is one of the difficult issues of translation studies, which causes many differences and difficulties due to their form, features, word formation capabilities, as well as the borrowing mechanism and functioning as a borrowed word. The cultural content of the original text is determined by the presence of the realias that are typical for the bearers of the culture of the source language. Translation of realias requires a set of translation techniques that provide linguistic and cultural accommodation. The translator, who is responsible for the choice of translation strategy, largely determines the degree of reflection of cultural differences in translation. The translator must be able to recognize realias and make them understandable in the culture of the translation language. In order to correctly convey the realia, the translator needs to know exactly what this realia means and what background information is behind it.

In addition, the peculiarities of translating cultural-specific units from English to Ukrainian are revealed. It is found out that the translation of realias in English-language artistic discourse implies using contextual analogue, hyperonymic substitution, calquing, transliteration and omission. The most frequent cases were contextual analog and hyperonymic substitution.

Key words: *cultural realias, cultural-specific units, cross-cultural communication, language community, English-language artistic discourse, translation technique.*